

Aan de Minister voor Rechtsbescherming

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Privaatrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum
13 september 2023

Ons kenmerk
4908173

nota

Aanbiedingsbrief WODC-rapport Processenfonds
collectieve acties

1. Aanleiding

Het WODC heeft onderzoek verricht naar nut, noodzaak en vormgeving van een zogenoemd processenfonds voor collectieve acties op basis van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA). Een processenfonds is een fonds met financiële middelen, waarmee collectieve acties geheel of gedeeltelijk kunnen worden gefinancierd. De aanleiding voor het onderzoek naar een processenfonds was gelegen in de aanbeveling in een eerder WODC-onderzoek om een processenfonds voor 'big data'-schendingen in het leven te roepen en in de totstandkoming van de richtlijn Representatieve vorderingen voor consumenten.

Het onderzoek naar het processenfonds is 14 juli 2023 opgeleverd en wordt op 14 september 2023 openbaar. Met bijgaande brief biedt u het rapport aan de Tweede Kamer aan en geeft u een kabinetsreactie, inhoudend dat u de bevindingen van het onderzoek belangrijk vindt als input voor de evaluatie van de WAMCA in 2025.

2. Geadviseerd besluit

Instemmen met kabinetsreactie op WODC-rapport en verzending daarvan aan TK.

3. Kernpunten

De conclusie van onderzoekers is dat het te vroeg is om conclusies te trekken over nut, noodzaak en vormgeving van een processenfonds. Zij baseren deze conclusie op de vooralsnog geringe ervaring met de WAMCA en de zich snel ontwikkelende financieringsmarkt. Ook wijzen ze erop dat belangenorganisaties vooralsnog geen evidente problemen hebben om financiering te verkrijgen in schadevergoedingszaken en dat er mogelijk nadere Europese regels komen voor commerciële procesfinanciering. Onderzoekers verwachten over drie tot vijf jaar meer duidelijkheid en pleiten voor vervolgonderzoek tegen die tijd.

In de kabinetsreactie stelt u vast dat het onderzoek veel waardevolle bevindingen over de werking van de WAMCA in de praktijk bevat. Deze bevindingen zijn nuttig om de onderzoeksvragen voor evaluatie van de WAMCA in 2025 voor te bereiden. De ontwikkelingen zijn nog zo in beweging dat u op dit moment geen meerwaarde ziet voor een vervolgonderzoek en eerst de uitkomsten van de evaluatie in 2025 wil afwachten.

4. Toelichting

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

Datum
13 september 2023

Ons kenmerk
4908173

Collectieve acties zijn acties waarbij een belangenorganisatie bij de civiele rechter een vordering instelt voor een achterban. Het kan gaan om vorderingen tot:

- een gebod of verbod (bijv. tegen een bedrijf om de uitstoot van bepaalde stoffen te stoppen);
- een verklaring voor recht (bijv. dat een bedrijf onrechtmatig gegevens heeft verzameld en verhandeld over zijn klanten); of
- een schadevergoeding (bijv. een bedrag per benadeelde voor de waardevermindering van een auto met 'sjoemelsoftware').

Een belangenorganisatie kan een collectieve actie instellen voor een specifieke groep benadeelden of opkomen voor een algemeen belang door een zogeheten ideële vordering instellen (bijv. een vordering tegen een gemeente om vervuild water schoon te maken). Bij een ideële vordering wordt er geen schadevergoeding gevraagd.

Er zijn verschillende ontwikkelingen op het terrein van collectieve acties:

1. Het vragen van schadevergoeding in een collectieve actie is sinds 2020 mogelijk door de WAMCA. De WAMCA stelt eisen aan belangenorganisaties en aan hun financiering. Zij moeten voldoende middelen hebben om de collectieve actie te kunnen financieren en moeten zelf zeggenschap hebben over (de inzet van) deze middelen. Voor ideële collectieve acties kan de rechter sommige eisen niet toepassen. De WAMCA wordt in 2025 geëvalueerd.
2. Op 25 juni 2023 is ook nog de Europese richtlijn Representatieve acties voor consumenten van toepassing geworden. Die richtlijn bevat enkele aanvullende regels voor collectieve acties voor consumenten en de financiering daarvan. Zo mogen commerciële financiers van collectieve acties geen tegenstrijdig belang hebben. Nederland heeft deze richtlijn geïmplementeerd, waarmee ook wijzigingen in de WAMCA zijn doorgevoerd.
3. Ten slotte heeft het Europees Parlement in 2022 een rapport met conceptribrichtlijn aangenomen over regulering van procesfinanciering door commerciële financiers. Onduidelijk is of dit rapport in de toekomst tot een voorstel voor regulering van procesfinanciering van de Europese Commissie leidt en hoe dit voorstel dan luidt.

Collectieve (schadevergoedings)acties zijn mede door de strengere eisen in de WAMCA kostbaar voor belangenorganisaties. Voor financiering zijn belangenorganisaties aangewezen op een eigen vermogen, bijdragen van de achterban of sympathisanten of van commerciële financiers. Die laatste categorie blijkt vooralsnog vooral geïnteresseerd om de kosten van collectieve schadevergoedingsacties op zich te nemen, in ruil voor een rendement op deze investering. Dat rendement zal dan doorgaans neerkomen op een percentage van het toegewezen bedrag voor schadevergoeding of op een veelvoud van het geïnvesteerde bedrag.

Als in procedure door de rechter een collectieve schadevergoeding wordt vastgesteld of een collectieve schikking wordt gesloten, zijn er in de praktijk vaak benadeelden in de achterban die zich uiteindelijk niet melden voor de schadevergoeding waar zij recht op hebben. Er blijft dan een schadevergoedingsbedrag over, dat uiteindelijk niet kan worden uitgekeerd. Een mogelijkheid zou zijn om te bepalen dat daarvan een gedeelte of percentage in een zogenoemd processenfonds moet worden gestort om uit dit processenfonds toekomstige collectieve acties (gedeeltelijk) te financieren. Dit vullen van het processenfonds uit overblijvende schadevergoedingsbedragen wordt in het

onderzoek aangeduid met 'revoluerend'. De richtlijn Representatieve acties voor consumenten staat het treffen van een regeling hiervoor in de nationale wet expliciet toe.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Datum
13 september 2023

Ons kenmerk
4908173

4.1 Politieke context

Collectieve acties en de financiering daarvan kunnen rekenen op politieke belangstelling. Zo loopt over de eisen aan representativiteit van belangenorganisaties in ideële acties tegen de Staat een schriftelijk overleg (mede naar aanleiding van een door de TK aangenomen motie op het onderwerp).¹ Daarnaast heeft de SGP-fractie in de EK schriftelijke vragen gesteld. De Europese Commissie en andere lidstaten kijken met veel belangstelling uit naar de bevindingen van dit onderzoek naar een processenfonds met het oog op het fonds als mogelijk instrument onder de richtlijn Representatieve acties voor consumenten.

4.2 Krachtenveld

De onderzoekers constateren dat het nog te vroeg is om conclusies te kunnen trekken over nut, noodzaak en vormgeving van een processenfonds voor collectieve acties en dat niet van een evident financieringsprobleem voor collectieve acties is gebleken. Het is daarom ook te vroeg om nader in te gaan op mogelijke opvattingen van de verschillende stakeholders (bijv. belangenorganisaties, hun wederpartijen, de rechtspraak en commerciële procesfinanciers).

4.3 Communicatie

Gebeurt door WODC.

4.4 Ontwikkelingen hiervoor

In een eerder WODC-onderzoek naar Big Data, gepubliceerd in 2019, hebben onderzoekers de aanbeveling gedaan om te overwegen om voor big data schendingen (bijvoorbeeld het gebruik van een discriminerend algoritme) een processenfonds in te richten. Deze aanbeveling vormde mede de aanleiding voor het WODC-onderzoek naar nut, noodzaak en vormgeving van een processenfonds.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Deze nota wordt actief openbaar gemaakt bij toezending van de brief aan de Tweede Kamer. De persoonsgegevens van de behandelend ambtenaren zijn niet openbaar.

6. Bijlagen

1. Brief aan de Tweede Kamer
2. WODC-onderzoek processenfonds
3. NL-samenvatting WODC-onderzoek processenfonds
4. EN-samenvatting WODC-onderzoek processenfonds

¹ Vgl. Inbreng verslag schriftelijk overleg nav uw reactie op gewijzigde motie Stoffer, Kamerstuk 36 169.